

Přeložil
Petr Kujal

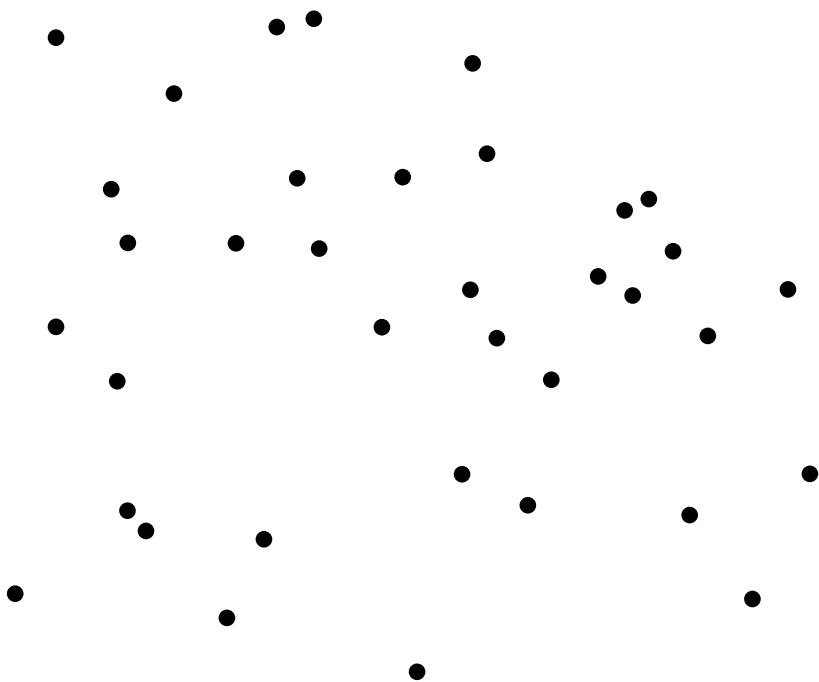
Sirpa Kähkönen

Cena
Finlandia
2023



Šestatřicet uren

host



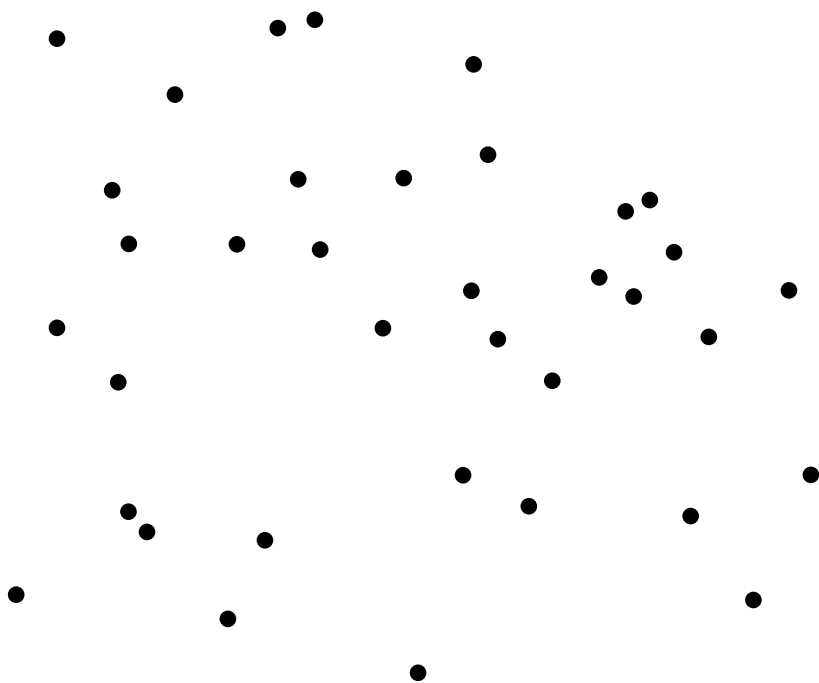
Sirpa
Kähkönen

Šestatřicet
uren

Přeložil
Petr Kujal

Brno
2026

Sirpa
Kähkönen



Šestatřicet
uren

Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4
směrnice 2019/790/EU je bez souhlasu nositele práv zakázána.

F I Tato kniha byla vydána s finanční podporou
nadace FILI
L I This work has been published with the financial
assistance of FILI — Finnish Literature Exchange

36 uurnaa: Väärässä olemisen historia

Copyright © Sirpa Kähkönen, 2023

Original edition published by Siltala, 2023

Czech language edition published by agreement with Sirpa
Kähkönen and Elina Ahlback Literary Agency, Helsinki, Finland.

Cover picture by Wendy Laurel / Stocksy.com

Translation © Petr Kujal, 2026

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2026
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-3286-5 (PDF)

ISBN 978-80-275-3287-2 (ePUB)

ISBN 978-80-275-3288-9 (MobiPocket)

Lidé jsou pro mě domy víc než samotné domy
jedna a ta samá cesta, ale pouť různá
měli jsme utopii, teď jsme topos

Pentti Saarikoski, *Tance šera*

I

Předměty a panáčky

Mami,

dnes v noci musíš odejít.

Od tvé smrti uběhl rok a Tuoniovna, dcera smrti, si pro tebe přišla. Mince už leží na stole a teď se postaráme, abys měla na cestu sbalený kufr. Mrtví se musejí oddělit od živých. Dopředu nevíte, jak dlouho vám zesnulý člověk bude kráčet po boku. Jednoho dne prostě pochopíte: teď.

Když jsem po tvé smrti volala do pohřebního ústavu, sdělili mi, že do našeho malého rodinného hrobu se vejde celkem šestatřicet uren. To mě šokovalo. Jak je to vůbec možné? Vždyť ty jsi měla být poslední, koho tam pohřbíme. Tak jsme o tom vždy mluvily. Pak bude tvoje nejbližší rodina znovu pohromadě. Tvůj otec a matka, tvůj bratr a ty. Nikdo další.

Znepokojilo mě to. Učili mě, že člověk má ctít své předky. Bála jsem se, že budou informaci o šestatřiceti urnách vnímat jako porušení dohody. Jak jim vysvětlím, že urny s popelem zaberou mnohem méně místa než rakve? Pohřební zvyky se zcela nepředvídatelně změnily. Pohorší je to? S uklidňováním

zesnulých jsem neměla zkušenosti, nevěděla jsem, jak to chodí. Naštěstí se mi brzo dostalo odborné pomoci.

Poradili mi, abych mluvila na rovinu. Takže se odvažuju říct: nejsem schopna zaručit, že budeš hrob sdílet jen se svými nejbližšími, mami. Bohužel jsem nepřišla na žádný způsob, jak toho dosáhnout. Vymyká se to mé kontrole.

Proto jsem ti připravila hrobovou výbavu, mami. Shromáždila jsem šestatřicet věcí, které ti zabalíme na cestu. Pak si do dlaně vezmeš minci. Mám pro tebe i plášť, aby ti nebyla zima na ramena. Lodka tě převezme přes řeku. Na druhé straně tě uvítá Tuoniovna a znovu se setkáš s blízkými. Dary vám budou k užitku. V říši mrtvých se vám společně povede dobře. Už tam zůstanete. Problémy živých pustíte z hlavy. Počítání uren přenecháte jiným.

Pojď, mami, rozloučíme se, jak se patří. Promluvíme si, ještě jednou. Získala jsem odstup, konečně tě vidím. Moc bych ti chtěla povědět, co se po tvém odchodu stalo.



Když mi volali, že jsi zemřela, byl pozdní večer a já si zrovna dávala první jídlo onoho dne v malém baru poblíž domova. Celé dny jsem nedokázala pořádně jíst. Zvláštní: věřila jsem, že tě smrt vysvobodí, že vysvobodí mě, že se nám oběma uleví. Víra ale zastírala něco jiného, snad zoufalství. Ztratila jsem i vlastní vůli žít. Ty, která jsi mě živila jako první, jsi umírala. Přestala jsem jíst.

Zazvonil telefon, mohla jsem to čekat, přesto mě to překvapilo. Ne! Cože, teď? Vstala jsem od stolu, pospíšila si na

chodbu za zástěnami. Strop, podlaha, okolní zdi, všechno zářivě žluté. Zemřela jsi. Mami. Klesla jsem do podřepu.

Stiskla jsem červené sluchátko. Vstala jsem, zrak mi potměl. Žlutým vesmírem jsem doputovala ke stolu, na talíři se kroutila pasta limonello. Namotávala jsem špagety na vidličku, tak jako si moje dcerka natáčela na prstík moje vlasy, kdysi dávno, zatímco mi sála z prsu. Moje máma, mrtvá? A já, opuštěná dcera v širém světě? Přejela jsem si po hlavě ostříhané až na kůži, ty jsi, mami, vždycky říkala: sluší ti krátké vlasy, ne že si necháš narůst dlouhé, vždyť by ti ani nenarostly. V mládí jsem si je natruc narůst nechala, zatraceně dlouhé. Dokud trucování neztratilo význam a k mým vlasům si znovu nenašly cestu nůžky. Měla jsi pravdu, mami, i v tomhle. Krátké mi sluší.

Otočila jsem vidličku, vložila si ji do úst, sála jsem těstoviny, pšeničně žluté kadeře, vlasy v puse, slané vzlyky, citron mě páčil v očích.

Vstala jsem, židle zavržala, rozrazila jsem dveře, řada pouličních lamp se táhla donekonečna. V parčíku pod příkrou kamennou zdí vyrůstaly na větvích magnolie veliké ochmýřené pupeny, draly se vzhůru, déšť a jižní vítr jim daly vzejít, černé březnové větve drásaly kamennou zeď a mé nitro, drsně řezaly mé útroby, zastavila jsem se pod nimi, byl to šácholan japonský, kultivar Stará paní.

Magnolie, ty zvláštní strome, zamumlala jsem. Máš velké okvětní lístky, které vyrážejí přímo z černých větví, bez zeleně. Stála jsem u kamenné zídky, nad ní se tyčily domy s potměnlými okny, šácholan japonský, kultivar Stará paní, se ke mně laskavě sklonil, zašustil, usadil se na lavičku, zatřásl pupeny a pronesl, větev namířenou k srdci: „Dovolte, abych vám pomohl, vidím, že jste zoufalá.“

A pokračoval, že zoufalých žen vídá v naší čtvrti příliš mnoho a že po smrti matky jsou ženy obzvlášť náchylné činit neuvážená rozhodnutí, zejména v této drsné městské části. A s další hlubokou poklonou mě požádal, abych u sebe doma přijala jeho dobrou přítelkyni Tuoniovnu.

Zkusila jsem ironicky namítnout, že nemá důvod si myslet, že jsem natolik zoufalá nebo zranitelná, abych se po vzoru venkovských dívek z devatenáctého století, které přišly o matku, vrhla do temné noci helsinské čtvrti Sörnäinen, ale ve skutečnosti jsem nevěděla, zda je to pravda, a můj hlas vůbec nezněl ironicky, ale kvůli zadržovanému pláči spíš hrubě. Uklonila jsem se, magnolie nabídl, že mě doprovodí domů. Pokrčila jsem rameny, slabé a neslušné gesto, slabá jsem ale koneckonců byla, a tedy neschopná cokoli dělat, operativní mozkové funkce jsem měla na kusy, a Stará paní mě vzala za ruku a provedla naší kopcovitou čtvrtí od jednoho nároží k druhému, až k černým vchodovým vratům mého domu.

Při loučení se mnou se naposledy uklonila a dodala: „Tuoniovna se dostaví ještě dnes v noci.“

Přikývla jsem, strom mě černou větví pohladil po tváři. Otevřela jsem vrata. Když jsem zavírala, ohlédla jsem se přes rameno, japonská magnolie mi zamávala od kaple a pak zmizela za rohem.

Světla byla zhasnutá, v holých javorových větvích visel měsíc. Ve dveřích stála žena se zeleným hedvábným šátkem na hlavě. Pronesla: „Dnes má svátek Aurora.“

Přikývla jsem a pustila ji dál, asi měla namířeno na večírek u nás ve vchodu. Společně jsme vešly do výtahu, obvykle chodím po schodech, ale tentokrát ne, nohám se nechtělo. Ve výtahu jsem znovu zaznamenala žlutou, sklopila jsem

zrak k nohám, v koutku oka se mi vlnil šátek dnešní oslavenkyně, patra ubíhala, neřekla mi, do kterého jede, zelený šátek tančil a vlnil se jako magnetická bouře.

„Jsem Tuoniovna,“ představila se, když jsme dorazily do mého patra. „Aha,“ odpověděla jsem. „Už to vidím. Váš šátek znázorňuje polární záři.“

„Je to tak,“ přitakala. „A klidně si tykejme.“

Přikývla jsem, proti tykání nic nemám. Otevřela jsem výtah, našla klíč a pustila ji k sobě do bytu.

Z kapsy širokého kabátu vytáhla pero a blok, posadila se v kuchyni a zaujala pozici zástupkyně zesnulých členů naší rodiny a osoby pověřené vypořádáním pozůstalosti, s čímž jsme začaly ještě téže noci.

Při našich nočních sezeních jsem se od mnohého osvobodila. Tuoniovna mě naučila, že my živí věnujeme až příliš pozornosti číslům. Vyjadřujeme jimi čtvereční a krychlové metry, hloubku, výšku a šířku, vyměřujeme svět pro urny a rakve, katakomby a kostnice. Tam, kde přebývají mrtví, už nikdo nepočítá.

Když jsme jedné noci opět vyřizovaly dědictví — nejen tvé, mami, ale celou složitou síť našeho rodového podhoubí —, když jsme seděly u kuchyňského stolu a já byla natolik zděšená množstvím věcí a spleťtým klubkem povinností týkajících se všeho možného, že jsem už ze sebe nevypravila ani hlásku a jen přitiskla čelo k desce stolu, Tuoniovna s naprostým klidem prohlásila:

„Nakonec stačí jedno jediné slovo.“

„Bimbambula?“ navrhla jsem bezradně.

„Nutkové vtípkování patří mezi tvé zlovyky,“ poznamenala.

„Myslíš, že to nevím?“ odsekla jsem.

„Ale no tak. Bylo to jen konstatování. Měla bys postupovat takto. Vybereš si slovo. Zapišeš ho do předběžných údajů. S odcházejícím zesnulým si to projdeme, zeptáme se, zda souhlasí. A vyhotoví se protokol. Tak se proces obvykle rozeběhne přirozeně,“ odříkala úřednickým hlasem.

No dobrá. Vážená odcházející zesnulá, tedy nejdražší Mami. Zahájíme náš proces. Kdysi se pohřební průvod nazýval procesím, v našem milovaném kraji Savo procesim. Smuteční průvod se shromáždil u domu zesnulého nebo před krajskou nemocnicí, koně měli navlečený slavnostní černý postroj a hedvábné třásně, lidé šli pěšky nebo jeli v kočáre, každý podle svých možností. I ty jsi měla malý průvod, mami. Když jsme se sešli před kaplí a pověřenec nám podal urnu, spustil se letní liják, kapky bušily do topolů a deštníků truchlících, písek se rozprskával a stružky vody vymílaly v cestičkách kaňony, stružky pláče nám stékaly po tvářích, ponožky zacákané, v zápachu mokré vlny jsme spustili urnu do rozťaté země, začali jsme na ni házet hrsti hlíny, s rukama od písku jako děti jsme zasypali tvůj hrob.

Ano, vzpomínali jsme na tebe, milá maminko, stáli jsme v dešti, v monzunovém proudu parného dne. Vzpomínali jsme i v malé restauraci poblíž přístavu, za zamlženými okny, jedli jsme, zpívali, možná troubily parníky, každopádně troubit měly.

Řekla bych, že jsme všechno udělali, jak se patří. Když jsi byla naživu, mami, přála sis, aby tě po smrti zpopelnili a popel rozprášili z rozhledny Puijo, aby ses na své poslední cestě vznášela jako černý mrak nad městem Kuopio. Konvence a zákony však splnění tvého posledního přání překazily. Všechno ostatní jsme provedli, jak se má. Ale poté

co formální fázi truchlení vystřídala tato osobní, hluboká a temná cesta, do předběžných informací se nakonec zaneslo slovo:

Nedostatečnost.

Mami. Jsem jako příliš malé těsto na pizzu roztahované na celý plech. Nestačí, je ho málo, roztrhne se. Od raného věku mi začaly povinnosti, které se mi vryly hluboko pod kůži. Možná nejsem jediná, kdo má v sobě něco tak hluboce zakořeněného, jako výrůstek, jehož odstranění by nutně narušilo samotnou podstatu. U tvého otce to byl komunismus. U tebe — no, to se nesmělo říkat nahlas. Snad dnes v noci? Pro mě to bylo toto nutkavé přebírání zodpovědnosti.

Sama před sebou neuteču. Nebo jak se v naší rodině krutě říkává: *Před cizím zlem utečeš, vlastního se nezbavíš*. Tohle pořekadlo chytrě pošpiní toho, komu je určeno. Jádrem jeho sdělení nezpochybňuju, je dobré si uvědomovat vlastní zlo a nedostatky, než si začnete dobírat ostatní a kritizovat je. Ale motto naší rodiny zároveň brání jako štít jakékoli kritice. Odráží se od něj i upřímná slova vyřčená s láskou, s jejichž pomocí byste se mohli změnit.

„Vlastního zla se nezbavíš.“ Deprimující věta. Je těžké žít, když si ji člověk neustále připomíná. Optimista by to mohl přeformulovat takto: Sebepoznání pomáhá být shovívavější k chybám druhých.

U nás jsme ale optimisté nebyli. Naše hlavní zásady se definovaly v devatenáctém století a tehdy o soucitu se sebou samým ještě nikdo neslyšel. Tradicí proto bylo vybrat obět-ního beránka, který ponese vinu za všechny. Obětní beránek měl za úkol přijímat neředený hněv, směsici zklamání a úzkosti plynoucí z vlastních nedostatků a podrážděnost druhými. Všechno hezky na hromadu a naložit na bedra

obětního beránka. V naší rodinné škole bylo koneckonců možné složit kombinovanou odbornou zkoušku Obětní beránek — Nositel viny. Na diplomu stojí: *Tenhleten je úplně nemožnej! Kdyby ho nebylo, jak krásně by se žilo!* A na zdi rodové síně visí beránkův dehtovaný štít s nápisem: *Jen pojď k nám, ty chudáčku, nebudeš tu sám!*

Řetězec nedostatečnosti a obětních beránků dokážu vysledovat tři generace nazpátek. Tvůj otec byl prostřední ze sourozenců, problémové dítě a obětní beránek. Ty, mami, jsi byla vznětlivá a živá, problémové dítě. A obětní beránek rodiny. A já. Musím v tom pokračovat?

S obětním beránkem se pojí neodstranitelný cejch. Lze ho skrýt pod šaty, ale i tak čpí, zavání panickým potem smíšeným s dehtem. Právě nálepka obětního beránka mě přiměla se tak moc snažit, ze všech sil a ještě víc. Chtěla jsem svou pracovitostí něco dokázat, snažila se vyhovět všem požadavkům, ale teď chápu, že to ani nejde, stejně se vždycky vyrojí další a další.

I tak jsem ráda, že jsem si vzala ještě tento jeden úkol, že jsem začala vypořádávat pozůstalost, naposledy rozplétat všechna vlákna, zkoumat příčiny a kořeny. Někdo jiný by to jistě udělal lépe, ti, kdo jen přihlížejí, jsou ostatně vždycky lepší; někdo jiný by to zvládl s čistou hlavou a bez oněmění a každodenního boje s požadavky sboru mrtvých a bez ochromení vši tou kakofonií. Ale nebýt téhle dřiny, nepochopila bych sebe samu ani tebe, mami.

„Musím se kvůli každý prkotině přetrhnout?“ křičela jsi někdy, no, docela často.

Tvá generace po válce musela vylézt z tak hluboké propasti, že jste přirozeně očekávali úlevu a světlo. To se ale nesmělo,

nesetkávalo se to s pochopením. Chtěli jste něco malého a veselého, ale očekávalo se od vás velké a vážné. Vyprávěla jsi mi, jak si tvoje matka stěžovala: „Neměla jsem žádný mládí.“ A tvůj otec obětoval všechno, své nejlepší roky i své zdraví, ideálu, kterým toužil očistit a zlepšit celý svět, ale který jeho samotného skrz naskrz otrávil.

Tyto pravdy a léčebné prostředky šířené bez ochranných pomůcek se v naší rodině uplatňovaly v hojné míře. Asi jako když babička v sedmdesátých letech vždycky v létě vystříkala naši chatku v zahrádkářské kolonii Raidem, až vzduch zmodral. *Aby komáři nechali děcka na pokoji!* Hořké jedovaté výpary jsme vdechovali se slzícíma očima, obětovali jsme mnohé, i sami sebe, protože to patřilo k naší rétorice. Nějak takhle:

Obětuj se pro budoucí dobro. Honem si na bedra nalož břemeno, nikdo jiný ho za tebe neponese. Je sladké s tou tíhou klopýtat po rozbahněné cestě životem. Odlož svou košili, své poslední drobné a nakonec i život svůj. Šli jsme ke zlatému městu a hlavou proti zdi. Letmo jsme postáli před vysokou horou, před nekonečným výhledem a na okraji jámy. Kdykoli se natahoval ostnatý drát, instinkt nás vehnal na špatnou stranu, mezi poražené, jedli jsme trávu a chléb z borové kůry.

Mýlit se. Stát o samotě. Být omámen otáčením světa kolem své osy, uvíznout v podsvětních hlubinách Tuonely, zmítat se ve chřtánu mořského víru Kinahmi, být vržen do temnoty. Vztek. Nespravedlnost. Násilí.

V našem rodovém pradomově vyrůstalo devět divokých a umíněných dětí, které byly vychovávány rákoskou a slovem Božím. Žily v domě dělnického bytového družstva Puijo na břehu jezerního zálivu Kuopionlahti. Jedenáctičlenná rodina

tak měla kuchyň a ložnici. Ale vlastní byt, akcie černé na bílém! S příchodem dvacátých let však smrt začala kosit z nesprávného konce. Mladí v nejlepších letech umírali na nemoci, dostavil se hořký žal. V záchvatu zármutku se pro milované zesnulé zakoupil velký rodinný hrob na věčné časy. Rodina udělala, co se na tomto světě sluší a patří: zajistila důstojné podmínky pro živé i mrtvé.

Dvacáté století ale nebylo plánování nakloněno. Mladí byli neklidní, nechtěli zastárnout a zemřít na rodné hroudě, toužili prozkoumat, zda mohou v životě učinit jiné volby než jejich rodiče. Mohli by využít příležitostí, nadání, nespokojit se s vlastním údělem? Zachytit vítr doby, svézt se na jeho hřebetě, všechno zbořit jako hrad z kostek a postavit znovu? Válčili, utíkali, končili ve slepých uličkách. Celé krvavé století se vzepřelo plánům shrnutým v úhledné tabulce, rozmetávalo lidi daleko z rodného kraje a s průmyslovou efektivitou ztenčilo řady celých generací.

Mnoho našich příbuzných odešlo daleko od domova a už se nevrátilo. Nakonec byli prohlášeni za mrtvé. Náš rodinný hrob je jako příliš volné oblečení; prostor pro růst nikdy nenašel využití.

Z velkého starého hrobu je kromě přítomnosti zesnulých obzvlášť silně cítit také nepřítomnost. Všem, kdo hrob někdy navštívili, ten pocit pronikl do mysli i těla, až se stal dědičným údělem. Povinnost vůči zesnulým se stala nejtěžším břemenem; živí přicházeli na řadu až po nich.

Bála ses mnoha věcí, mami. Mimo jiné toho, že nám rodinný hrob vezmou. V jednom kuse ses dutým hlasem ptala: *Nepřilípli nám už na hrob lístek?* Nebyla jsi k utišení, neustále ses obávala oznámení od církevní obce. Přesvědčit ses nešla, uzavřela ses do vlastního strachu.

Postavila jsem se mezi tebe a tvé obavy jako štít. Hřbitovní správa mi sdělila, že velký rodinný hrob nemá určitého žádného držitele. Mým nejzákladnějším pudem na tomto světě vždy bylo vzít na sebe jakoukoli nabízenou zodpovědnost, jde o jakýsi Atlasův komplex. Maséři se mě pak vyptávají, co jsem to zase vláčela. Zamumlám cosi o taškách s knihami, nemám sílu vysvětlovat: celou zeměkouli.

Takže jsem se přirozeně stala Držitelkou hrobu. Ihned po nástupu do funkce jsem ti, mami, vysvětlila, že dnes už se u hrobů nemluví o pronájmu na věčné časy, ale že hrob nám přesto nikdo nevezme. Nacházíme se v limbu mezi kapitalismem a idealismem: věrný závazek je v tomto světě už jen úsměvným pozůstatkem, dnes se cení soutěživost, smlouvy na věčné časy uzavírají jen blázni a věčnost není než prokletím a okovy. Mé mlhavé vysvětlení tvé obavy nezmírnilo. Pod jejich vlivem jsi odešla na onen svět.

Ani kdybych na sebe vzala všechny úkoly světa, nemohu zaručit onu prostou věc, že se nám v hrobě nakonec neobjeví někdo cizí. Je to tak, hroby byly špatnou investicí předchozích generací. Na druhou stranu, investovat moudře není v tomto světě snadné. Označme to za drobný omyl, stávají se i horší věci.

Ano, to by šlo. Člověk se může o bezstarostnost aspoň snažit.

Proto teď budeme postupovat následovně. Otevřeme téma nehmotného dědictví. Vše pozemské je minulostí, co víc k tomu dodávat, k domům a věcem. Domy byly do posledního zbourány, dvacáté století připravilo předchozí generace o majetek, fyzickou sílu, odhodlání se do čehokoli

pouštět i o zdraví. Nyní odhalíme, co proudí v tkáni a žilách, v nervových vláknech.

V tomto procesu, při tomto dlouhém slavnostním obřadu vyprovázení, figuruje Tuoniovna jako důvěrnice a hlas rozumu. Po důkladné rozvaze jsem dospěla k tomuto pevnému rozhodnutí: Živým ať zůstane, co jim náleží. Vše ostatní patří zesnulým. Naše dědictví jsem určitě neviděla celé, něco vždycky unikne. Něco tak malého, že si toho nevšimnete. Nebo tak velkého, že to nelze uchopit. To zanecháme těm, kdo přijdou po nás.

Ale to, co jsme zaznamenaly, identifikovaly a prozkoumaly, leží nyní před námi na červeném perském koberci. Teď musíš přijít. Uděláme inventuru. A potom ti dám peníz pro převozníka, rozloučíme se a ty odejdeš.

Ne, neber to jako rozkaz, mami. Snažím se být rozhodná. Stanovit si hranice.

Nervózně přecházím z jedné strany bytu na druhou, stačí na to pár kroků. Tuoniovna sedí v kuchyni, kávu může pít klidně i v noci, možná si taky dám pořádně silné černé espresso, dnes v noci mi nevádí, že neusnu. Okno je otevřené, v korunách javorů se ozývá tiché skřehotání, na větvích na sebe pokřikují černí ptáci.

Pod oknem stojí na starém servírovacím stolku karafa, až přijdeš, mami, naliju nám z ní. Rebecca Solnitová a Israel Schur mě naučili, že Židé při připomínkách vyvedení z egyptského otroctví pijí čtyři číše vína, pátou nalévají pro proroka Eliáše, jehož příchod očekávají. Proto taky nechávají otevřené dveře: aby Eliáš mohl vejít a zodpovědět všechny otázky.

Otázek se nashromáždila spousta.

My pít víno nebudeme, mami. Ale až dorazíš, naliju nám rybízovou šťávu, *černou jako tygří krev*, jak říkával tvůj otec. Takovou šťávu za horkých srpnových dní připravovala tvoje matka v zelené kuchyni u vás na chatě. Vypijeme čtyři sklenice a dáme si sladký kynutý cop, neboli *pletenec*, jak by řekla tvoje matka, na památku našich drahých zesnulých.

Pátou sklenici necháme pro tvého strýce Eliase, který dostal jméno po proroku Eliášovi. Možná že Eliase odvezl ohnivý vůz do nebe, stejně tak je ale možné, že stále putuje po povrchu zemském. Možné ano, i když ne zrovna pravděpodobné. K podobné malé pravděpodobnosti upínalo naději tolik členů naší rodiny pořezané srpy a potlučené kladivy, prořídlé mechanickým zabíjením, proč bychom tedy nedělaly totéž, mami?

V naší rodině se ženy naučily čekat. Možná se Čekatelkou stanu i já.

Až přijdeš, posadíme se, dokud naše duše nenaleznou klid. Vypijeme číše šťávy, dveře necháme otevřené, aby vítr proudil místností.

Budeme čekat.



A ty jsi přišla, mami.

Nebyla jsem si úplně jistá. Neodvažovala jsem se na to spoléhat.

Ale teď jsme tady. Nemám odvahu se na tebe podívat, jsi mohutná, tak jako vždy. Jen v klidu sed', já si budu držet drobný odstup. Takhle to půjde.